

טיפים ללומדי הדף-היומי מיום ה' עד י"ב כסליו תש"ע על פי הספר: "שיעורים בהגדות חז"ל" של הרב חנוך גבהרד מסכת בבא-בתרא מדף צ"ג עד דף ק' קובץ מספר 024

מסכת בבא בתרא דף צג/א

המוסר סעודה לחברו וקלקלה.

כיום, בעידן השפע ועודף המזון, לא קל להבין את משמעותה של סעודת מצווה אמיתית, שהאורחים באמת שמחו להגיע אליה, בגלל שמתן שכרה בצדה, והם עתידים לצאת ממנה גם שבעים מבחינה נפשית - בדברי תורה, חכמה ומוסר, וגם שבעים מבחינה גשמית, בשפע של מזון איכותי ומשביע.

לא בכל יום הזדמן לבריות לאכול ארוחה משביעה באוירה מרוממת.

לשם השתתפות בכזו חוויה, היה מסכים אדם לצאת באישון לילה ואפילה מביתו, לצעוד רגלי ירושלימה, גם בגשם ובסערה, לעשות יום תמים בדרכים, מפני שבסוף המסלול, אחר שיעיד שראה את הירח החדש, הוא עתיד להשתתף בסעודה גדולה ומפוארת שנכבדי ירושלים מיסבים בה (ר"ה כג/ב). בשביל האוכל הוא לא יתאמץ, בשביל הנכבדים גם לא, אבל השילוב של סעודה בחברה נכבדת מעניקה חשיבות מופלגת לנושא.

סעודת מצווה נחשבה כמצווה גדולה שעושה בעל הסעודה עם הסועדים, וכל האורחים שזכו להשביע את גופם ונפשם בירכו את בעל הסעודה בלב מלא שמחה והכרת תודה.

באותו עידן של מחסור, התפתחה גם תופעה הפוכה, שהמבקש לעשות שמחה, הזמין אורחים אך קימץ בהוצאות המזון, והגיש לפנייהם מעט לחם-צר ומים-לחץ, פת יבשה ומעופשת בקצת מלח ומעט מים במשורה. האורח היה חוזר לביתו רעב ומתוסכל, כי בשעת רעב אין הלב פנוי לדברי תורה (מנחות כג/ב), ואת שעות האחדות שהתבזבזו באותה סעודה אומללה, הוא יכול היה לנצל כדי להשיג לחם לפי הטיפ. לפעמים היה זה מקח-טעות כה אומלל, שהגוף נאלץ להשקיע בהליכה לסעודה, יותר הרבה אנרגיה ממה שהסעודה סיפקה לו (ברכות מד/ב).

עם הזמן התפתחה חשדנות אצל הבריות - שמא בעל השמחה אינו מתכוון להכין סעודה, וממילא הבריות היו מדירים את רגליהם משמחות, ונוצר מצב שבעל שמחה עלול להימצא לבדו במקום הוועד. כדי למנוע כאלה מצבים, הן מצד בעל השמחה והן מצד הקרואים, נקבעה בירושלים תקנה, שלא בעל השמחה יכין את הסעודה, אלא טבח מקצועי, שלא ירצה לקלקל את שמו הטוב בגלל קמצנותו של בעל השמחה, אלא יאלץ את בעל השמחה לכבד את אורחיו במזון משביע ומכובד, ושכל הבאים בצל קורתו ישובו לביתם שמחים וטובי-לב.

מסכת בבא בתרא דף צג/ב

דמי בושתו ובושת אורחיו.

"מנהג גדול" שאין בעל השמחה מכין בעצמו את המזון, וגם לא מפקיד זאת על אחד מבני ביתו, אלא נותן זאת לטבח מקצועי, שאם יעשה נזק, הוא יהיה חייב לשלם, ולכן המוסר סעודה לחבירו וקלקלה, הטבח אינו יכול להתחמק בטענת שגגה ושאר תירוצי סרק, כפי שיכול מתנדב לטעון, אלא כדין אומן ובעל-מלאכה, הוא חייב לשאת בנזק של המזון שהושחת כאשר לא התבשל כראוי, ומלבד הנזקים הישירים שהיו לבעל הבית על אבדן כמויות המזון, נותן הטבח לבעל הסעודה גם את דמי בושתו, וגם את דמי בושת אורחיו, שהזמנים ועמד נכלם מול שלחנות ריקים או תבשיל שהקדיח ונשרף. אם המזמין הוא איש נכבד, דמי הבושת הינם רבים, והטבח אינו יכול להציע פיצוי, שיבשל סעודה אחרת כזו, מפני שסעודה אינה רק אוכל, אלא מאורע ואווירה, שהטבח לא יצליח לשחזר. כפי שהיה אצל החבר של קמצא שערך סעודה מפוארת לכל ידידיו, וכשהוא גילה בין המוזמנים גם אורח בלתי קרוא, הוא ציווה אותו לצאת מיד, ולא שעה להצעת האורח לשלם את דמי כל הסעודה, כדי שהוא יוכל לשחזר אותה שוב בלי נוכחתו (גיטין נה/ב), כי הסעודה אינה רק האוכל, אלא שהאוכל המשובח הוא הסיבה שתגרום לבריות לשמוח להשתתף בה. לכן כל כך החמירו להעניש את הטבח, כדי שיהיה ביושר, ועל ידי כך ידעו המוזמנים, שכאשר הם מוזמנים לסעודה, אכן תהיה שם סעודה משביעה, איכותית ומספקת, וממילא הם הסכימו לבוא. התוצאה היתה שאכן הסעודות היו מלאות מוזמנים וקרואים, עם אוירה חיובית ומרוממת.

מסכת בבא בתרא דף צג/א

מפה פרוסה על הדלת.

עוד מנהג גדול שאינו מעיקר דין תורה, אך תיקון חברתי חשוב היה בירושלים כאשר היו עורכים סעודה, לא ניתן לאשר לכל רעבי העיר והצובאים להיכנס פנימה, אלא רק כמספר המקומות המוכנים מראש, על כן אחר שבני הבית הקרובים והמוזמנים הראשיים כבר תפסו את מקומותיהם, ועדיין נותרו מקומות פנויים, רשאים להיכנס עוד אנשים ולהתרווח עליהם, וכדי שלא יוצר מצב שיבואו עוד ועוד אנשים, יתהלכו בין היושבים לחפש מקום ולצאת במפח נפש, או להידחק בין שני יושבים, היו

וקלס את הגבשושית חסרת התועלת. הצד השווה שבכל הדוגמאות הללו הוא הטיעון של המתגבר על המכשול, שיאמר: "הרשויות מכריזות שאין אמון, ממילא איש אינו צריך להוכיח את ההיפך מכך".

אלא שלרשויות יש שופט ושוטר! כשנגיע בפרשת השבוע ל"שופטים ושוטרים" נצטרך לתת את הדעת מה יהיה תפקידם בזמן הגאולה, כשהכל יזדרז לבצע נכון ויעיל את המוטל עליהם.

מסכת בבא בתרא דף צ"א קידוש על יין הראוי למזבח.

כיבוד השבת יכול לבוא לידי ביטוי בהרבה מאד דוגמאות, כאשר הוא נעשה על ידי מאכל ומשתה, נוצר חיבור בין כבוד השבת לבין התכונות האנושיות הבסיסיות.

מאז היותנו ילדים חסרי הבחנה בין טוב לרע, היו לנו מחשבות חיוביות על אוכל טעים, וחשנו עצמינו מחוברים עליו.

כפי שמסוגלים מאכלים לדרדר את רודף התאוה, כגון בן סורר ומורה האוכל בשר ושותה יין, מסוגלים מאכלים גם לרומם את המשכיל לחבר גוף ונפש על מקורות הקדושה. בספרנו שבי"ח על מסכת שבת התבאר מזויות אחדות הקשר שבין כבוד השבת לכבוד האדם, שיכול לבוא לידי ביטוי במאכלים משובחים (שבת קיג/א-ב). כאשר לכבוד זה מוסיפים הידור בטעימת כוסית קטנה של יין משובח, יש בו עומק נוסף של "נכנס יין יצא סוד" - סודות התורה שהקב"ה מעניק לכבוד שבת קודש, במידה גדושה ומורחבת, הרבה יותר מאשר בשאר ימות השבוע.

לכן יש לקדש על יין הראוי לנסך על גבי המזבח, דהיינו: לא מתוק, לא מבושל ולא שהוסיפו בו חומרי טעם, ריח וצבע, אלא טבעי, שנוצר מענבים שהמתיקות והעסיסיות שלהם מאוזנת, כך שעם גמר התסיסה, נותר יין לא מתוק ולא חמוץ, לא סמיך ולא מיימי, לא יבש ולא מעופש. אלא תוצרת של ענבים סחוטים ותוססים, בלי תוספת צבע ובלו שאר סוגי השקר הרבים שהכימאים למדו לייצר, כחיקוי ליין.

ישנה הלצה עממית המספרת על יינן נתיק שקרא לילדיו אל ערש-הדווי, גילה להם את סוד יצירת היין, ואמר: כבר שנים ארוכות ראיתם את האופנים הרבים שאני משתמש בהם. אמנם לא ראיתם מעולם ענבים ביקב, אבל גם מהם אפשר לעשות יין.

מסכת בבא בתרא דף צ"א יין מגולה.

המגבלה "יין הראוי לנסך על גבי המזבח" באה למעט יין מגולה, שעמד לילה שלם ללא מכסה ומגופה, אין לעשות קידוש על כזה יין, שהרי סכנה הוא! כי יתכן שנחש הטיל ארס פנימה, וארס של נחש, כמה שהוא מסוכן, כאשר הוא בא בשילוב של

בעלי השמחה סוגרים את הדלת כאשר המקום מלא, ומעתה כל המבקש להיכנס יראה אם הדלת פתוחה הוא רשאי להיכנס, ואם סגורה, לא ינסה לפתוח.

כאשר מתחילה הסעודה, ועדיין יש עוד מקום, אין זה צנוע ויפה שאורחים יושבים לסעוד לעיני העוברים והשבים כשהדלת פתוחה, לכן תלו וילון המתנפנף בקלילות, שהוא גם מסתיר את הסועדים וגם מודיע על מצב המקומות הפנויים.

בדור הקודם החלה התופעה של עריכת שלחנות אוכל בחוצות עיר, בחזית החיצונית של מסעדות הממוקמות בדרכים סואנות ומלאות עוברים ושבים. גדולי ישראל שראו תופעה כזו, הביעו את דעתם שהנה גם היום, למרות שכבר אין לנו את מגילת היוחסין, עדיין ישנן אפשרויות לראות את השייכים למשפחות המיוחסות שמשיאין מהם לכהונה, והם אלה המסיבים את פניהם כלפי הכותל כשגבם מופנה לרחוב הסואן, ואינם מעיזים לאכול ברשות הרבים.

מטעמי עדינות וצניעות היה בירושלים וילון דק פרוס על גבי הפתח הפתוח, ובכך אין הדלת נעולה, ואין הנמצאים בפנים חשופים לעיני הבריות. כל זמן שהמפה פרוסה והדלת אינה נעולה, אורחים נכנסים, כי המפה הזו לא שימשה רק כוילון, אלא כתמרור הכֶּנֶה וסימן המזמין אורחים.

מסכת בבא בתרא דף צ"ג

נסתלקה המפה; אין האורחים נכנסים יותר.

בארצות אשכנז היה מנהג שבחתונה ובסעודת ברית, כשבעלי השמחה ראו שנתרו עדיין מקומות ליד השלחנות, היו מעמידים מתנדב ליד הדלת עם מפה גדולה בידו, כסימן לעוברים ושבים, שיכולים להיצטרף לסעודת מצווה.

די בוילון דקיק כדי לעצור את זרם הרעבים המבקשים להסתער.

אם בעל הסעודה היה מציב דלת פלדה, ומישהו מהרעבים אשר בחוץ היה מצליח להתגבר על חוזקה ולמצוא את עצמו בצד הפנימי של חדר-האוכל, לא יכול בעל הסעודה לבוא אליו בטענה, שהרי טענת-צדק תהיה בפי המתפרץ: "מאחר ולא די היה לך בשלט פשוט, אלא הצבת שערי ברז, משמע שאינך סומך עלי, אלא חשבת שאתה יותר חזק, הוכחת לך את טעותך!"

טיעון זה יכול להשמיע גם מי שנתפס בתוך כספת הבנק, שיאמר: "אם היה שלט: "לא לקחת!" זכותכם להעניש את הלוקח, אבל בהציבכם דלתיים ובריח, אתם מכריזים: "אנו מוגנים מגנבים!" "לא פוחדים משודדים", נענתי לקריאה, וקראתי תיגר כנגדכם!

עקרון זה מתרחב לכל מערכת עכיפה הפועלת באילוצים ואינה פונה אל היושר האנושי, כגון הגבהת תלוליות באמצע הכביש, במקום להעמיד שלט: "האט!". המצוייד במכונית בעלת קפיצים ומתלים מתאימים, ומבקש לנסוע מהר, ישים ללעג

כן היה ספק על כשרותו. כי הצבע האדום של היין אינו איזושהי הגדרה חיזונית ותוספת של מעלה, אלא תנאי בעצם היין, כנאמר על זהירות מלהגרר אחר יין: "אל תרא יין כי יתאדם". הרי שהגדרת היין הוא "אדום". המלומדים אכן מצאו כי בצבע האדום הטבעי של היין נמצאים חמרים בריאים, וממילא יין שחומרים אלה שקעו, לא איבד רק את צבעו, אלא את תכונות היין שבו, ומעתה הוא אינו אלא מוהל חסר-ערך ומי-פירות המעורבים בתמהיל של כהל חמצמץ.

מסכת בבא בתרא דף צח/א יין - מזלו של האדון.

כאשר מבקש איש לקנות יין, בא למרתף, בודק את החביות, בוחר באחת מהן, מריח, בוחן את הצבע, טועם ומחליט. נוטל את החבית שב לביתו, מניחה במרתפו, מגיע עם קנקנו, פותח את המכסה ומגלה חומץ. הוא שב בזעם ובכאב אל המוכר וטוען: "מקח טעות!"

כל החביות שסביב היו משביעות רצון וזו לא! גם אם בדק אותה בעצמה, הוא יכול לטעון: יין כל כך גרוע, שאינו יכול להחזיק מעמד אפילו עד הבית שלי, אינו ראוי לשלם עליו מאומה! המוכר עונה לו, שייך זה היה משובח כל כך שיכול היה להחזיק מעמד בטלטולי דרך הרבה יותר קשים, אלא שמזלך גרם לך; בויכוח מסוג זה נאמר: "יין - מזלך דמריה!" = האדון הנוכחי שהוא הקונה, הוא גרם ליין להחמיץ, שנאמר: "ואף כי היין בגד, גבר יהיר ולא ינוה".

באפנים רבים מתבארת בגידתו של היין כשהדוגמא הבולטת והמפרכת היא בשפיות השותה. כאן הצביע רב יוסף על בגידת היין, כהוכחה שאין היין מקולקל, אלא הוא מהווה כעין 'מד-גד' וימזל-מטר' הממחר להחמיץ אצל מי שמידת הדין מרחפת עליו, ונגזר שהוא יפסיד ממון, ומשביח ביותר במרתפו של הזכאי לרווחים,

מסכת בבא בתרא דף צח/א היין בוגד.

הפער בין בשר משובח ובשר זול נע בסביבות 40%. הפער בין בגדים משובחים לזולים עשוי לנוע ב-200%. אבל ביין יכולים להיות פערים של עשרות אלפי אחוזים.

בגלל רגישותו הגבוהה של היין להשתבח ולהתקלקל, אין השינויים החלים בו נראים כנס גלוי וכהתערבות בוטה של ההשגחה העליונה, וממילא ישנה דרך פשוטה ויעילה לתת שכר או עונש גם בעיתות של הסתר פנים.

כלל זה עולה בקנה אחד עם הנאמר: "יצו ה' איתך את הברכה באסמיך" (דברים כח/ח). את המילה: "אסמיך" שהוא כמו "סמוי" = נעול וסגור, בארו חז"ל: "אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מהעין"

יין וכהל, סכנתו כפולה ומכופלת. אכן כיום שמו הרופאים לב לעובדה שכהל משתלב עם עם שיקויים רבים, לטובה ולרעה. אם תשאל: "פשיטא!" ודאי שאין לעשות קידוש על רעל!! התשובה: אף על גב שהיין עבר במסנת המסלקת את הארס ומסירה את הסכנה, שארס הנחש אינו מתערב בכל היין, אלא נותר צף ומרוכז במקום אחד, ועל ידי סינון זהיר אפשר להסיר את כולו לגמרי, בכל זאת אין לעשות קידוש על כזה יין, כי לפני הסינון הוא היה נחשב כרעל.

יש להמשיל זאת לאותו ראש ישיבה שנוף בתלמידו: "איזו שמועה רעה מתהלכת עליך?" ענה התלמיד: "זה לא נכון".

"ודאי שזה לא נכון", ענה הרב, "חלילה אם זה היה נכון, אבל ראה מה מספרים עליך". על היין סיפרו שהוא רעיל.

מסכת בבא בתרא דף צז/א הקריבהו נא לפחתך.

הנביא מתח ביקורת על המביאים לבית המקדש קרבנות גרועים, ואמר: "וכי תגשון עיוור לזבוח [ותחשבו כי] אין רע, וכי תגישו פיסח וחולה [ותחשבו כי] אין רע, הקריבהו נא לפחתך [=לפני אחד הנכבדים ממלכי האדמה], הירצף: או הישא פניך? אמר ה' צבאות" (מלאכי א/ח). זו תכונה היא נחלתם של צרי-עין, שנראה בעיניהם כבובז להעלות אל המזבח את מה שראוי לאכילת אדם.

דין זה אינו רק בקרבן, אלא כללי לכל המצוות, כגון שאין ללבוש טלית מזהמת למצוות ציצית, ואין לעשות קידוש והבדלה על יין מעופש או שמערבים בו חומרי הדברה, וכן בשאר המצוות, צריך שהן תהיינה יפות, בלתי רעילות, ראויות לתפקידן ושאפשר לכבד בהן שלחן מלכים.

יש לציין שמשדד הבריאות מפקח על ריסוס הפרי והירק, אך גידולים שאינם עומדים לאכילה, כגון כותנה, אין פיקוח.

את מטע האתרוג מצליחים המגדלים להגדיר כגידול שאינו לאכילה, וממילא היד חפשית על ריסוס הגון, וממילא יש לבדוק את ההדר של "פרי הדר" ספוג רעל.

מסכת בבא בתרא דף צז/ב יין כי יתאדם.

האם יין לבן כשר לנסכים ולקידוש? מקור השאלה מתכוון ל"יין בורק", שבגלל קלקול הוא הפך ללבן. אך סביר להניח שדין זה נכון גם לגבי יין לבן המופק מענבים בהירים, למרות שישנם זני ענבים לבנים משובחים, כי הצבע האדום הוא חלק בלתי נפרד מההגדרה הכללית של היין.

הלבן השלילי המקורי הוא יין מקולקל שהצבע האדום שקע עם השמרים, ונותר נוזל מיימי ושקוף, כמו חומץ צהבהב בהיר, אלא שאין טעמו כחומץ, על

להציג. כשהאשה גילתה עד כמה נואלת וטיפשה היתה כשביקשה להינשא למי שהקריין חיצוניות, כבר מאוחר מלתקן את המעוות, ולא נותר לה אלא לזלזל במרירות ליבה על בעלה חסר-הערך, ואף לשנוא אותו. כך צריכה האשה להמשיך בתוגה את חייה המרים, ללא משענת של בעל עם "עמוד שדרה" איתן, ולבוז להבלים שהוא מקריין באווילת מחרידה, ומעל הכל - לגדל ילדים שידמו לאביהם, וגם הם יקרינו זלזול לכל עבר, ויפגינו חוסר התחשבות בכל היקר והקדוש להוריהם, שהרי לאב אמנם הדבר היחיד היקר לו, זהו כבודו, אך לאם ישנם דברים יקרים וקדושים, אלא שבצעירותה היא מעדה כשהסתנוורה מברק יפיים החיצוני של בגדי בעלה, תכשיטיו ושאר האביזרים שהתגאה בהם. כשהיא תגלה שגם בניה ממשיכים בדרך אביהם, כבר אי-אפשר יהיה להחזיר את גלגל הזמן אחורנית, ולא ישאר לה אלא לצאת לרחובה של עיר, ולנסות להזהיר את הבנות הצעירות שלא תכשנה באותה טעות. אלא שלמרבת הכאב, יפלו דבריה על אזנים ערלות, כפי שבדור הקודם כשהזהירו אותה, היא חשבה שהיא חכמה מכולם. בדור הבא כבר תהיה עוד ירידה רוחנית, ובנות דור ההמשך תערכנה את החיצוניות עוד יותר, ותפולנה בפח קשה יותר, ואף הן תזהרנה את בנות הדור הבא בקול גדול יותר, ודבריהן יפלו על אזנים ערלות יותר. כך ירידה אחר ירידה, עד התוצאה המרה של "עקבתא דמשיחא" מעריץ החיצוני (סוטה מז:ב): "אין רואה אלא לפניו". אז תהיה התמוטטות וקריסה מוחלטת של כל מערכת המשפחה וערכי החברה.

מסכת בבא בתרא דף צח/א

מתגאה בטלית של תלמידי חכמים.

בדור עקבתא דמשיחא, שהחוצפה משגשגת, הכל מערצים את הכח ואת הממון, בוים לאציל ולאצילתו, לחכם ולחכמתו. היחידים המתאמצים לשחות נגד הזרם ולהקדיש את חייהם לתורה, אינם מצליחים לסחוף הערצה, ואיש מאנשי הרחוב לא ינסה להתדמות אליהם (סנהדרין צז:א): "חכמת סופרים תסרח". אבל בימי קדם, המון-העם לא היה מחוספס, כאשר הציבור רכשו כבוד רב ללומדי התורה, וללא אומר ודברים היו מפנים לכבודו את התור, ומאפשרים לו לקבל את מבוקשו ראשון, בכל עבר ופינה התלחשו ביראת כבוד עליו ועל התורה שלומד, צייתו לו ללא עוררין וקיבלו את דבריו בלי ויכוח. הרכינו את הראש לפסקיו ולברכותיו. טבעי היה לראות כיצד מתפתחת בשולים תופעה של חקיינים, המבקשים להתהלך באיצטלא דרבנן, אף על פי שהם אינם כאלה. כל זמן שנער צעיר עושה כן, מתוך הערצה לחכמי התורה, ורצון עז ללכת בעקבותיהם, זו תופעה חיובית, המוגדרת כ"לומד תורה שלא לשמה", שעליה אמרו חז"ל: "מתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נב:ב). אבל כאשר איש

(תענית ח/ב. ב"מ מח/א). כמה שחוק זה נכון באסמי תבואה ובתעשיית השמן (כמבואר בספרנו שב"ח על מנחות 244), הדבר נכון שבעתיים בין, שמתרחשים בו התהליכים באופן מאד מאד עדין, עד שאפילו הרמת קול בסביבת היין עלולה לשבש את תהליך התסיסה הרגיש (מנחות פז/א) או שכבה בלתי מבוקרת של קמחים המצטברים מעל היין, גם הם עלולים לחזור אל תוכו ולעשותו תפל עם טעם של חול (מנחות פז/א).

חבית היין נמצאת במרתף דומם וחשוך, ובתוכה מתפתחים ללא הפרעה תהליכים סמויים מביאי ברכה או קללה, השולחים 'סונאר' לעבר מאזן הזכויות של האדון.

מסכת בבא בתרא דף צח/א

גאווה אינו מקובל על אנשי ביתו.

היהיר מבוזה בעיני אלה שהוא מבקש להשתרר עליהם, כי המתאמץ להשיג כבוד, עתיד לנחל בזיונות, כפי שאמרו חז"ל: "כל המחזר אחר הגדולה - גדולה בורחת ממנו" (ערובין יג/ב), עובדה זו אינה זקוקה להסברים, מפני שעוד בטרם נשמע הסבר כלשהו, נזדרז להפנות עורף לבעלי-גאוה. אבל לא כולם יודעים כי אפילו על אנשי ביתו, גם כן הוא אינו מקובל, אף על פי שבדרך כלל שורר כל איש בביתו (אסתר א/כב), ואיש אינו צריך לעשות פעולות מיוחדות כדי להשליט את בעלתו על נכסיו ועל משפחתו. להיפך - גם האשה זקוקה לבעל עם כושר מנהיגות, וגם הילדים צריכים אבא חזק. על-כן יכול היה השטחי לטעות ולחשוב שהיהיר המבקש להראות את עצמו חשוב, נכבד ובעל-דעה, ההמון אמנם בז לו, אבל בתוך ביתו, גַּאָה האשה בכזה בעל מרומם ושמחים הילדים בכזה אבא מוצלח. זו טעות! רצונו של היהיר לא מתקבל אפילו בתוך ביתו! בני משפחתו יפנו לו עורף. זהו גורל הגאווה, שדעתו אינה מתקבלת בביתו, אשתו מזלזלת בו וילדיו ממרים את פיו ללא צורך בכושר תעוזה. האבא הזה 'שקוף'! אין צורך 'לצפצף' עליו, אלא הוא פשוט לא אמר כלום! אף אחד אינו יודע מה הוא אמר, ומה הוא לא אמר, מה הוא רוצה ומה אינו רוצה, איש מבני הבית אינו חשב שהוא עושה את בקשתו או את ההיפך מכך.

מסכת בבא בתרא דף צח/א

"לא ינווה" - בנווה שלו.

נבואה זו נאמרה כפרק תוגה על מצבה של אשת הגאווה, שתחילה התלהבה מהחיצוניותו המרשימה שהוא הצליח לסנוור אותה, כשהעמיד פני נכבד, הָדוֹר בלבושו ומקפיד על הופעת הוד. לכן הזדרזה להתחתן איתו, בחשבה שמציאה גדולה נפלה בחלקה, ולבסוף, אחר שתוהה היא על קנקנו, ורואה שמלבד גאוה שדופה אין בבעלה מאומה, היא מזלזלת בכבוד בעלה ובמעמד שהוא מתאמץ

ספר בן-סירא נפסל יותר משאר הספרים שנכתבו מאחר יותר, בגלל שספר זה הוא מתקופת הנביאים, ובני אדם עלולים לטעות ולצרפו לכתבי הקדש, וליחס לו את קדושת התנ"ך, וכן הסגנון בו דומה באופן שטחי לצליל תנכ"י, דבר שִׁיטעה לחשב שצריך לקבל את דבריו כאמת מוחלטת, ואף ידייקו בלשונו. טעו מאד המדפיסים כאשר דאגו להוציאו לאור בצורה חיצונית המזכירה את דפוסי התנ"ך, אם בחלוקה לפרקים ולפסוקים, ואם בצורת האותיות והנקוד וכדומה, על כן גם הקטעים הפשוטים שבו, מהווים יותר סכנה מאשר ספרים אחרים שפנתגמים דומים כתובים בהם. הגדילו המדפיסים לטעות וצרפיהו לספרים אחרים בני אותה תקופה, ונכתבו כולם בשם כולל: "כתובים אחרונים", על משקל ה"כתובים" הראשונים, דהיינו: כתבי הקודש של ספר התנ"ך. לכן, בגלל טעויות כאלה ודומות להן, אסרו חז"ל את הספר מכל וכל, יותר מספרים אחרים, למרות שהדברים שנכתבו בו אינם דברי כפירה או ליצנות, אם כי ישנם בו גם הבלים שאינם נכונים, כמו למשל שכמות החכמה של האדם משתקפת בצורת זקנו (סנהדרין ק/ב). אנו מוצאים שחז"ל ציטטו מדי-פעם דבר-מה בשמו, מהדברים שנשתמרו בידיהם בעל-פה מדור לדור, ואכן בספר המצוי בידינו אין את המאמרים שחז"ל מצטטים.

מסכת בבא בתרא דף צח/ב חתן בבית חמיו - קל מסובין.

כתוב בספר בן-סירא: לא מצאתי קל מסובין, הנוצות אמנם קלות יותר (מהרש"א), אך אי-אפשר להוסיפן במזון, בעוד שהסובין הם הדבר הקל, הזול והבלתי משביע ביותר שקיים בין מצרכי המזון. מלבד זאת, לא על משקל פיזי מדבר המשל, אלא משקל ערכי, שבו שקילה רבת ערך יש לנוצות, שאפשר לעשות בהן שמירה חמה, אבל סובין אינם רואיים למלאכה, לכן אין למכור מאומה כדי לקנות סובין, כי בית רגיל מייצר יותר סובין ממה שהוא זקוק. השימוש בהם הוא בעיקר כדי לפזר בתחתית מגש האפיה, כדי שהלחם לא ידבק, גם במיטפוא הסוסים והחמורים היו מוספים קצת סובין, כדי להעניק להם אשליה של שובע. אפשר אמנם להרבות את נפח הלחם בהוספת שתיים/שלוש כוסות סובין אל הבצק, אבל איכות הלחם ותזונתו לא תשתפר. כיום שהבריות מרבים באכילה מתועשת, ממליצים התזונאים להוסיף קצת סובין, כדי לאזן את המחסור בתאית, הסופחת נוזלים וממריצה את מהירות הקיבה. אבל כאשר האוכל היה טבעי ופשוט, היה די והותר קליפות ריקות במזון, ולא היה כל צורך להוסיף סובין לתזונה, אלא רק למי שלא היה די קמח, ורצה להעניק ללחם אשליה שהוא גדול ומרשים, ובכך היה עושה אותו "קל" וחסר ערך. ומה בכל זאת קל מסובין? חתן הדר בבית חמיו, הוא דומה ללחם מרשים וגדול, שאינו אלא סובין ריקים וחסרי כל ערך תזונתי. בבית חמיו

מבוגר מתחיל לאמץ לעצמו תדמית של תלמיד חכם, בגלל אשליה כלשהי, או לצורך קידום מאווייו, זהו "המתגאה בטלית של תלמיד חכם", המנסה להקרין כזה מעמד, אבל באמת הוא איש פשוט ואינו תלמיד חכם, אין מכניסים אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא. גם בגלל הסיבה הפשוטה, הוא הרי שקרן, ובמפורש אמר הקב"ה: "דבר שקרים לא יכון לנגד עיני" (תהילים קא/ז), והקב"ה ירחיק את דובר השקרים מנגד עיניו. אכן אמרו חז"ל: "כת שקרנים אינם עתידים לראות את פני השכינה" (סוטה מב/א. סנהדרין קג/א). אבל באמת אותו גאוותן לא יזכה לראות את כבוד השכינה, לא רק בגלל היותו שקרן, אלא בגלל שאת הכבוד האמיתי הוא ניצל באופן לא נכון, עליו אמרו חז"ל: "המהלך ארבע אמות בקומה זקופה - דוחק את רגלי השכינה" (ברכות מג/ב). באמת הוא לא סילק את הקב"ה ממקום כלשהו, שהרי "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיהו ו/ג), גם ארבע האמות של הגאוותן הם כבוד ה', אבל מתוך הלב שלו הוא סילק את כבוד ה', ולא השאיר בתוך עצמו מקום לכבוד ה', לא איפשר לתחילה של קשר שאמור להמשיך אך היפרדות הנשמה מהגוף. על כן הוא אינו זכאי להתחבר אל המעמד הגדול שעתידי להיות לכבוד ה' בבוא העת.

מפני שישנן שתי דרכים כדי להתחבר אל אותו כבוד. תלמידי החכמים מתחברים דרך התורה הקדושה, ושאר המון העם מתחבר דרך תלמידי החכמים. המתנתק מלהיות כפוף לתלמידי חכמים ואינו מתחבר אל כבוד ה' דרך התורה, נותר קירח מכאן ומכאן (מהר"ל).

מסכת בבא בתרא דף צח/ב כתוב בספר בן-סירא.

מחבר הספר חי אחר תקופת הנביאים, הוא היה מצאצאי ירמיהו הנביא, דורות אחדים אחרי, לא הוא עצמו כתב את הדברים, אלא הם השתמרו בעל-פה משמו, ואנשים אחרים העלו את הדברים על הכתב רק בתקופת שמעון הצדיק, וכינו את הקונטרס על שם האיש שבשמו נאמרו הדברים (ראה מל"מ אישות ט/ד). ספר זה מצוי כיום במהדורות שונות. בחלקם דאגו המדפיסים להקדים, שלמרות דברי הגמרא שאסור לקרא בספר בן-סירא (סנהדרין ק/ב), אך טעמים שונים ומגוונים מצאו המוציאים לאור לבאר, שאין אסור זה כולל את המהדורה שהם מציעים למכירה... חלקם אף מוכיחים שספר זה אינו אותו ספר שחז"ל אסרו, שהרי חז"ל עצמם השתמשו בפתגמים הנמצאים שם, משמע שאין ספר זה פסול, אלא, טוענים הם - שספר אחר היה, שאף שמו היה "בן-סירא", שאותו פסלו חז"ל (ראה הקדמה ל"כתובים אחרונים", לוי אפשטיין תשכ"ו, ובביאורי אגדות סנהדרין שם). מסרת בעל-פה בשם החזון אי"ש ז"ל אומרת, שלמרות ההקדמות הרבות, במהדורות השונות של הספר, אין ספר זה מסמך כלל וכלל.

אורחיו אל האכסניה, הוא לא עשה בכך איזושהי חריגה, אלא המשיך את מה שראו עיניו - שאורחי הבית מביאים אורחים ואיש אינו מוחה. גם אורחי האורחים יעיזו לעשות כן, ואף אורחיהם ימשיכו את המסורת, והנה הפך הבית השקט והאדיב לאכסניית ארחי-פרחי.

אנו עדים כאן לתופעה שגרתית של חריגה קלה המתפתחת וצוברת תאוצה שלילית, ולומדים שהאחריות אינה על בעל הבית העדין, אלא על אורחיו שלא השכילו להתנהג באיפוק ובכבוד.

מסכת בבא בתרא דף צח/ב משיב דבר בטרם ישמע.

אורח מכניס אורח עדיין אינו הדבר הגרוע ביותר, עוד יותר גרוע זה המשיב דבר בטרם ישמע. על מה אתה עונה? לא רק שהתשובה שלך אינה יכולה להיות נכונה, שהרי לא שמעת את השאלה, אלא שאתה בו ומזלזל בשואל, שכאילו כל דבריו אינם אלא הבל, ואין צורך להאזין להם. אבל גם כאן ישנה אחיזת עינים של כאילו כבוד, שהרי העונה אינו אומר לשואל: "דבריך אינם אלא הבל", אלא משים עצמו כמתייחס בכבוד ראש לשאלה, ומרצה תשובה של הבל ארוכה, מייגעת ומורכבת.

במשל הסובין הוא אינו דומה למי שאופה לחם מקמח ומוסיף בו סובין, אלא למי שמגבל עיסה על טהרת הסובין ומים, ומכניסה לתנור בלי קמח, באשלייה שיראה חלת לחם ריחנית וטעימה, אבל מה יקרה באמת בתנור? המים יתייבשו והסובין יפרדו מחוסר קמח מגבל ומדביק, והם ישרפו. הרי שהאוויל הכניס סובין שעוד ניתן לעשות בהם דבר מה, כגון אוכל לחמורים, או לפזר אותם בתחתית מגש אפיה, כדי שהלחם לא ידבק, ושרף אותם מתוך רצון להעניק איזושהי אשליה שלא הצליחה, בכך עשה שתי רעות, ועליו מתאים הפסוק שנאמר: "משיב דבר בטרם ישמע, איולת היא לו וכלימה" (משלי יח/ג). ה"איולת" הם הדברים שהוא מדבר, וה"כלימה" היא כאשר השואל יגלה שהתשובה אינה מתייחסת לשאלה. באמת הוא יכול היה להרצות את התשובה שלו עוד בטרם החל השואל לשאול, אבל אז היה נראה שקוף שהוא מדבר הבלים, אך כשהוא שומע חצי שאלה, ונדמה לו שהוא כבר הבין וכבר יש לו תשובה, אזי מעניק לשואל ולסובבים תחושה שכאילו הוא הבין את השאלה, ויש לו תשובה אמיתית. אויל נכלם זה דומה לאופה הסובין - איולת בשעת הגיבול, כלימה בשעה שכל הסובבים מוציאים מהתנור השכונתי ככרות לחם וחלות, והוא מוציא סובין שרופים. אם היה נוטל שק סובין יבשים ושופך לתוך התנור, הכל היו רואים עד כמה הוא טיפש - כמו זה שעונה בטרם החל השואל להרצות את דבריו. אבל אחר שהוא גיבל את הסובין במים, והשווה להם צורה של בצק, הוא מכניס לתנור אשליה, כמו זה ששמע חצי שאלה. כאשר השואל יגלה שהשאלה אינה

מקבל החתן כל-טוב, הרבה יותר ממה שמקבל אחד הבנים, למרות שמעמדו זהה, אבל בני הבית מתביישים להגיש בפניו אוכל פשוט זול ועממי (גיטין סא/ב, חולין ו/א: "בושה מחתנה"), ובנוכחותו אין בני המשפחה מתנהגים בטבעיות, כפי שהם מתנהגים כאשר הוא אינו מתארח בביתם. על כן רק הטיפש שורץ שם באופן קבוע, שהרי הוא אינו חלק טבעי של המשפחה, ועליו להגיע רק בחג ליום/יומיים (כתובות עא/א: "רגל אחד יקיים"), ואז כאורח נכבד המגיע לעיתים רחוקות, באמת ראוי להגיש בפניו מזון מיוחד ויוקרתי. הרי שמדורי החתן בבית חמיו נראה כלפי חוץ כמערכת של כבוד, ובאמת זה אינו אלא לחם נפוח - נראה כאילו שקיים כאן כבוד, והאמת שהחתן אינו אלא משיב רעה תחת טובה, כשקיבל מהבית הזה את אחת הבנות, ואינו משכיל להבין את הגבול - כמה יכול הוא ליטול מהבית הזה, מחמת עדינותם שהם מתביישים ממנו. בעיקבתא דמשיחא כשהחוצפה משגגת, עלה טירוף דעת החתן הרבה מעבר למה שבן-סירא יכול היה לדמיין, ללא בושה הוא מסוגל לדבר בגנות חמיו וחמותו שנתנו לו את בתם היקרה, לבזז להם ולספר אימרות כנף שנונות, שיקריות ורעות שהומצאו במושבות הליצים.

כאשר קם בדחן מקצועי לשמח/להעציב חתן וכלה בבדיחות עלובות כאלה, ואחד מקרובי המשפחה של אשת הדחן שמע את עקיצותיו על בני הבית המיטיב, והפטיר: "ה' ירחם עליו", שמעו זאת גם חמיו וחמותו והגיבו: "ה' לא ירחם!!!" גם אם כן ירחם, לא יהיה זה אלא מן השפה ולחוץ, כי אין כל ערך לרחמים על מי שבז להורים ולערכי המשפחה.

מסכת בבא בתרא דף צח/ב אורח מכניס אורח.

חתן הדר בבית חמיו עדיין אינו האבסודר המופלג, אלא יש גוזמן גדול ממנו - אורח מכניס אורח! מקבל הטובה החצוף נראה כמו לחם סובין הדומה לחתן בבית חמיו, מכבד את המארח, ומוכיח לחבריו כמה טוב עין הוא בעל הבעת. למעשה נמצא הטיפש הזה שתי דרגות מתחת הסובין חסרי-הערך. העובדה שהוא מופיע בבית המארח עם עוד אורח בלתי-קרוא, נראית כלפי חוץ יפה ומרשימה בדיוק כמו ככר לחם אפוי, הוא הופך את בית מארחו לבית של הכנסת-אורחים מהודרת, אבל אין זה אלא אחיזת עינים שבעל-הבית העדין אינו מעיז למחות עליה בקול, ולהביע את הסתייגותו מהעובדה שאין לו שליטה על בחירת אורחיו. הרי שהאורח הזה כבר אינו דומה לככר לחם עם שליש סובין, כמו חתן בבית חותנו, אלא עם שני שליש סובין - פעמיים ניצול מרושע של טוב-לב, האורח והאורח של האורח. לכן הוא עוד יותר תמהוני מחתן בבית חמיו, הנחשב כשליש סובין. כשהאורח של האורח יעיז אף הוא להביא את

טיפים ללומדי הדף-היומי

בבא בתרא ע"ג - ק'

לקדושת בית קודש הקדשים, לא היתה בו כל מגבלה, אלא הוא כולו מימד רוחני וקדוש, וכך עד עצם היום הזה, נמצאת התורה הקדושה כישות נפרדת בעולם הגשמי, עם חוקים עצמאיים, שאין מגבלות הטבע מצירים את שליטתה.

מתייחסת לתשובה, אז תהיה הבושה של האויל, בדיוק כפי שתהיה הבושה שלו גדולה, כשכל הסובבים יראו שהסובין נפרדו כאשר המים יתייבשו, ולא החזיקו מעמד בחום התנור, אלא כלו באש.

מסכת בבא בתרא דף צט/א בנס היו עומדים.

את עומקה של הנוסחה במפגש שבין רוח וחומר, הגדיר המהר"ל: רבותינו זכרונם לברכה - בעלי האמת, ידעו בקבלתם את ענין הניסים והנפלאות, לפיכך הניחו ואמרו: שהניסים היו כמו שהם, לכן הנוטה מדרכיהם [=מנסה לפרשם בדרך אחרת], הוא נוטה מדרכי חיים. מה שאמרו חז"ל: עשרה ניסים נעשו לאבותינו בבית המקדש ואחד מהם הוא: שהיו עומדים צפופים ומשתחוים רווחים, גם דבר זה הוא מן הנמנעות אצל הפילוסופים חכמי הטבע, שלדעתם מן הנמנע [=בלתי אפשרי] שיכנס חומר בחומר. כי הרי מה שהשתחו רווחים, אומר שלפי שעה גדל המקום, הרי לא היתה העזרה גדולה ממה שהיתה קודם. אמנם לפי דברי חכמי אמת, אין דבר זה נחשב כיציאה מן הטבע, כי דבר שהוא דרך נס ודרך פלא, אינו דבר טבעי ואינו משתתף כלל בחוקי הטבע. לפיכך כאשר היו משתחוים - היו ברווח, כי היה זה על ידי העולם הנבדל [=הרוחני], שמשם הניסים באים אל העולם ושם הכל מרווח =נחשב כאילו שיצאו מהעולם הטבעי לעמוד בעולם שאינו כפוף לחוקי הטבע ואינו משתתף איתו, לא דוחק אותו, ולא נדחק מפניו. אלא נשאר המקום בגודלו המקורי ביחס לאנשים שהיו מחוץ לו, אך ביחס אל המשתחוים, היה המקום בריווח (גבורות ה', הקדמה ב' עמ' י"ז, ראה שם עמ' שכ"ה ומבואר בהרחבה במ"מ-א: "עולמות" עמ' 302-167, ג' "שגיאת המדע - שני עולמות שונים").

ישנה תחושה עילאית מיוחדת באפשרות שלנו לצטט דברים כל כך מרוממים, שלא רק שאין אנו מבינים אותם, אלא אנו יודעים שלא נצליח לעשות כן, ובכל אופן אנו זכאים להטות את האוזן אל עבר הלחשים אפופי הוד אלה.

מסכת בבא בתרא דף צח/ב מקום ארון אינו מן המדה.

על אודות שטח קודש הקדשים, מסורת בידינו מאבותינו: מקום ארון הקודש אשר בבית המקדש, וכן מקומם של הכרובים אינו מן המדה =אינו תופס מקום, ובמידת השטח שסביב, מתקבלת תוצאה פלאית, שארון הקודש לא תפס מקום באופן יחסי לסביבתו, נמצא שהוא אינו בר-מידה. שהרי בסיכום המרווח בין שני צדי ארון הקודש אל הקיר, יהיה סיכום החשבון: עשרים אמה חוץ משטח הארון עצמו. הפלא הוא: שסיכום רווחים אלה הוא השטח האמיתי של קודש הקדשים - ללא הארון. טעם הדבר הנוסף בהבדל המהותי שבין הרווח לבין החומר - ההבדל בין הקודש לבין החול. כשם שבתחום החומר, יכולים שני דברים בעלי מימד שונה, לשכון בחפיפה ולא לדחוק האחד את השני. כמו אור וקול, גלי האור עוברים בתוך החדר ממזרח למערב, וגלי הקול עוברים באותו חדר מצפון לדרום, אין הקול מפריע לאור ואין האור מפריע לקול, למרות שהם שני דברים פיזיים לחלוטין, אין הם פוגעים זה בזה, ולא דוחקים אחד את מקומו של השני. כמו כן תדרי חשמל שונים, האחד אינו מפריע לשני, אלא הם יכלים להיות בעת ובעונה אחת במקום אחד. על אחת כמה וכמה שקודש וחול אינם סותרים זה את זה, ויכולים הם לשכון בחפיפה אחת, כשלכל אחד מהם ישנו גודל מלא - אין הקודש דוחק את החול, ואין החול מצמצם את מימדי הקודש, אלא לכל אחד מהם ישנם אמות מידה וחוקים משלו.

כיוון שבארון הקודש הונחו הלוחות שניתנו למשה רבינו בהר-סיני, שהם דבר שבא מחוץ לעולם הזה, אין חוקי העולם הזה תקפים לגביו, ואין עליו את המגבלה של תפיסת מקום במרחב. לכן, אף ביחס

נושאים אלה על פי סדרת הדף היומי

נלקחו מתוך סדרת הספרים:

"שיעורים בהגדות חז"ל"

על פי סדר הספר "עין-יעקב"

תשעה-עשר חלקים.

אפשר להשיג אצל:

משפחת גבהרד

רח' משך-חכמה 35

מודעין עילית. מיקוד 71919

טלפון: 08-9744666

מבצע על כל הסדרה: משלוח עד הבית!

"המשלוח עלינו"

לזיכוי הרבים מצוה להפיץ דף זה,

כהקדמה לשבוע של הדף היומי העולמי

אתגולות:

gebhard@bezeqint.net

אתגולות מ"י 'עולמות' אצלנו:

ETGAR11@neto.bezeqint.net

